

"نقد و بررسی کتاب"

خلیل لاهیجانی افخم*

تودارو، مایکل^۱

توسعه اقتصادی در جهان سوم^۲

چاپ دوم سال ۱۹۸۱، ۵۸۸ صفحه

چاپ اول کتاب حاضر در سال ۱۹۷۷ بوسیله همین ناشر^۳ بعمل آمد.

در مقدمه بحثی کوتاه پیرامون خصوصیات اقتصادی - اجتماعی ممالک توسعه نیافته مطرح می شود. آنگاه مسائل و مشکلات مشابه و یا موارد اختلاف بین این کشورها بررسی و سپس رشد و توسعه اقتصادی بمعنی خاص آن تعریف می گردد.

در بخش اول و دوم عوارض ناشی از توسعه نیافتگی از جمله افزایش سریع جمعیت، بیکاری، مهاجرت، شهرنشینی در رابطه با بخشهای کشاورزی و خدمات مورد بحث قرار می گیرد.

در واقع نویسنده برای بازشناسی مسائل و دلایل توسعه نیافتگی در ابعاد مختلف آن با ذکر مثالها و تئوریهای ارائه شده برای هر بخش مثلا "توضیح نظریه مالتوس^۴ درباره افزایش سریع جمعیت، یا نظریه آرتور لوییژ^۵ در مورد استفاده از نیروی کار مسازاد و نامحدود موجود در بخش کشاورزی برای توسعه بخش صنعت سعی فراوان بعمل آورده است.

همچنین در جهت شناختن امکانات رشد کشاورزی و توسعه روستایی از جمله: حل مسائل ارضی، رفع کمبود نهاده های تولیدی بجای تحمل رکود در این بخش و روشن شدن علل و اثرات پایین بودن سطح آموزش و آگاهی اجتماعی در کشورهای جهان سوم به تفصیل سخن رفته است.

در بخش سوم تأثیر مبادلات بین المللی، وضع موازنه پرداختها و سیاستهای حاکم بر تجارت بین ممالک توسعه یافته و عقب مانده و نقش کمکها و سرمایه گذاریهای خارجی که در کشورهای توسعه نیافته بوسیله ممالک پیشرفته انجام می پذیرد مطرح و بالاخره نقش برنامه ریزی جهت توسعه اقتصادی چه در تئوری و چه در عمل و اجرای سیاستهای پولی و مالی و نقش و محدودیت های دولت در این گروه از کشورها، بخش چهارم کتاب را تشکیل می دهد.

* مهندس خلیل لاهیجانی افخم، عضو هیات علمی دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران.

۱ - Todaro, P. Micheal

۲ - Economic Development In The Third World

۳ - Longman

۴ - Malthus, T. Robert

۵ - Lewis, W. Arthur

از ویژگیهای کتاب فوق اینک در آخر هر فصل یادداشتها، بررسی مفاهیم، سئوالات جهت بحث و منابع و ماخذ جهت مطالعه بیشتر در رابطه با مطالب همان فصل ذکر گردیده و در آخر کتاب نیز لغت نامه تقریباً "جامعی در مورد مفاهیم آمده در کتاب بعلاوه فهرست تکمیلی از ماخذ مربوط به هر فصل جمع آوری و ارائه گردیده است.

کتاب "توسعه اقتصادی در جهان سوم" یکی از کتابهای نسبتاً "فراوانی است که درباره توسعه نیافتگی و ویژگیهای مربوط به آن در کشورهای جهان سوم نوشته شده است. بطور کلی، با توجه به دیدگاههای مختلفی که درباره عدم توسعه و یا توسعه نیافتگی کشورهای جهان سوم وجود دارد و با بررسی الگوها و مدلهای متعددی که بوسیله اقتصاددانان غرب جهت توسعه اقتصادی این کشورها ارائه گردیده است می توان گفت در این کتاب نیز همان نگرش کم و بیش دنبال می شود. و تجزیه و تحلیل توسعه نیافتگی در همان چهارچوبی که اقتصاددانان قبلی مطرح کرده اند طرح می گردد. نکته قابل ذکر، شناخت ناکافی از ساختار اجتماعی - اقتصادی ممالک جهان سوم و توجه اندک به اهمیت ویژگیهای مربوط به زیربنای این جوامع در ارائه روشهای توسعه و حصول یک توسعه اقتصادی مطلوب می باشد. ضمناً پرداختن به تحلیلهای تئوریک فرهنگی - اجتماعی بجای بهره گیری از تکنیکهای کاربردی که پربایه امکانات و محدودیت های این جوامع بنانهاده شده باشد را می توان عنوان نمود.

چاپ دوم کتاب مذکور که دو بخش اول و دوم آن توسط آقای دکتر غلامعلی فرجادی به عنوان جلد اول ترجمه و بوسیله وزارت برنامه و بودجه در سال ۱۳۶۴ منتشر و در سال ۱۳۶۶ تجدید چاپ گردیده در برگیرنده تحولات انجام گرفته در زمینه توسعه اقتصادی طی دهه ۱۹۷۰ بوده و بدون شک یکی از مناسبترین کتابها جهت تدریس مبانی و تئوریهای توسعه نیافتگی خصوصاً "در دوره کارشناسی دانشکده های اقتصاد می باشد. ضمناً ترجمه بقیه کتاب تحت عنوان جلد دوم توسط آقای دکتر فرجادی و آقای حمید سهرابی در سال ۱۳۶۶ توسط وزارت برنامه چاپ و انتشار یافته است.